VAN ZOYS TOT SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE "HISTORISCHE VERENIGING SOEST"

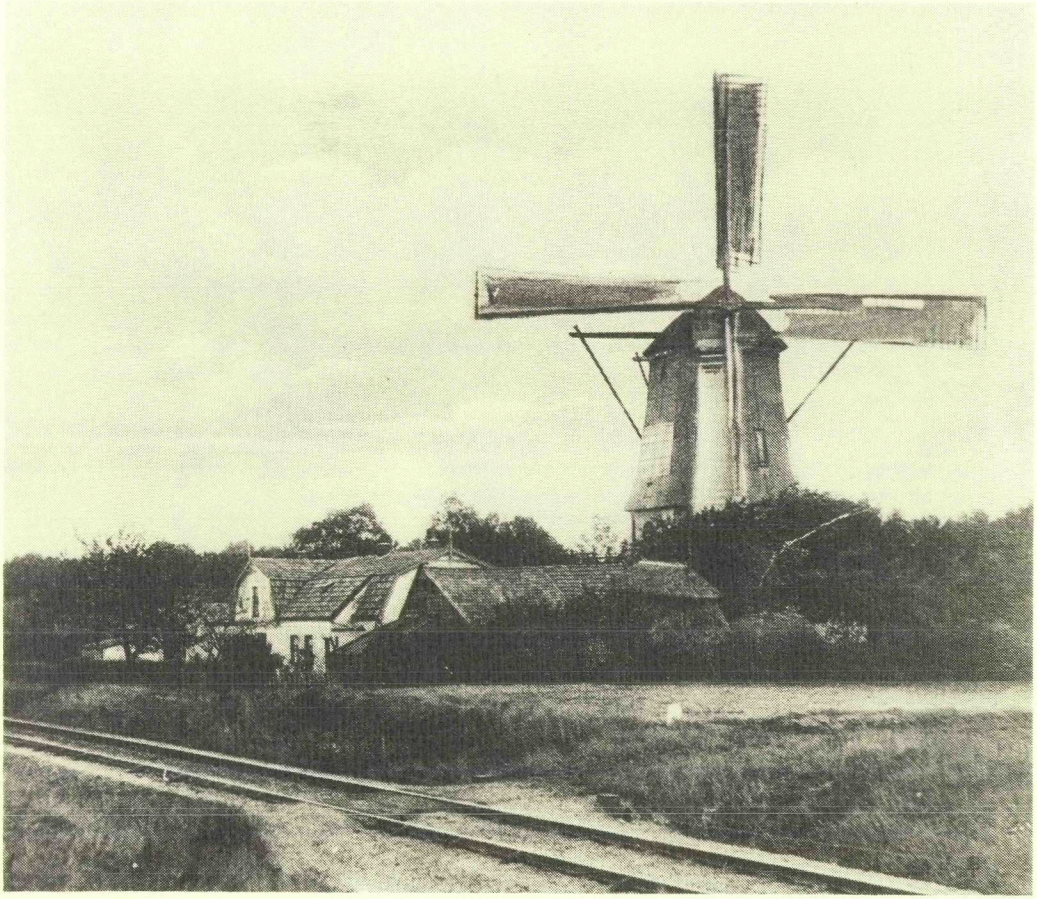

16e jaargang nr. 1 zomer 1995

Foto omslag:

Korenmolen "De Vlijt" aan de Kerkstraat, in 1852 gebouwd.

Historische Vereniging Soest
Opgericht 8 mei 1980

Bestuur

Voorzitter	:	P.J. van Doorn, Schoutenkampweg 113, Soest
Secretaris	:	Mevr. E. Stolwijk, Kruisweg 2, Soest, Telefoon 02155-17113
Penningmeester	:	J.Th. van der Putten, Leeuwerikweg 30, Soest
Overige leden	:	A.J. van den Dijssel, Irenelaan 7, Soest
		J.E.J. Hilhorst, Plasweg 57a, Soest
		W.C.J.M. Peters, Van Mecklenburglaan 24, Soest
		W. Schimmel, Steenhoffstraat 77a, Soest
		R.P. van Dorresteijn, Kolonieweg 6a, Soest
Redactie	:	P.J. van den Breemer, Vosseveldlaan 21, Soest
Vormgeving	:	Drukkerij Practicum BV, Torenstraat 22a, Soest

Alle rechten voorbehouden.

Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest.

De contributie bedraagt f 30,-- per jaar.
Betaling is mogelijk:
op de postrekening van de penningmeester Historische Vereniging Soest, nummer 54.59.21.8
danwel op de bankrekening van de vereniging bij de Rabobank te Soest, rekening nummer 3599.02.235. (Giro van de bank: 212775.)

Historische Vereniging Soest

Bestuursmededelingen zomer 1995

Hierbij mogen wij U het eerste nummer van de 16de jaargang van "Van Zoys tot Soest" aanbieden.
Het jaarverslag over boekjaar 1994 is in dit nummer opgenomen.

Werkgroep genealogie.
Deze werkgroep komt bijeen iedere 2de donderdag van de even maanden.
Dus voor het volgende kwartaal op 10 augustus en 12 oktober. Aanvang 8 uur 's avonds in Museum Oud Soest, zaal open om half acht.

Viering jubileum 15 jaar HVS.
De plannen voor 10 juni l.l., n.l. een Bourgondische maaltijd, konden niet worden gerealiseerd. Het is die dag een fietstocht geworden en mogelijk komt er een bustocht in september.

JAARVERSLAG VAN DE HISTORISCHE VERENIGING SOEST OVER 1994

Inleiding

De statuten van onze vereniging bepalen, dat in de Algemene Ledenvergadering het verslag van het verenigingsjaar aan de orde wordt gesteld. Graag wil ik aan de hand van de meest uit het oog springende zaken u een overzicht geven van het wel en wee van onze vereniging in 1994. Dit verslag zal een plaats krijgen in de volgende uitgave van Van Zoys tot Soest.

Ledenbestand

De regelmatige reeks van jaarlijkse groei van nieuwe leden is voor het eerst onderbroken; een lichte daling valt te signaleren (van 292 per 1 januari tot 287 leden per 31 december jl.).

Samenstelling van het bestuur

In de samenstelling van het bestuur kwam in 1994 wijziging toen twee bestuursleden van het eerste uur, de heren P.J. van den Breemer en G. Staalenhoef afscheid namen. De heer R. van Dorresteijn werd benoemd in één van de vacatures; het bestuur bestond uit: de heer Van Doorn, voorzitter, Mevrouw Stolwijk, secretaris, en de heren Van Putten, penningmeester en Van den Dijssel, Dorresteijn, Hilhorst, Peters en Schimmel, bestuursleden.
Het bestuur kwam achtmaal ter vergadering bijeen in het museum Oud Soest ter bespreking van huishoudelijke zaken.

Ledenvergadering

Op dinsdag 15 maart 1994 werd in het museumgebouw van de stichting Oud Soest de Algemene Ledenvergadering van de vereniging gehouden.
De presentielijst vermeldde de namen van 32 leden.
Overeenkomstig de statuten werden in die vergadering de jaarstukken over 1993 behandeld en door de vergadering goedgekeurd.
De contributie bleef gehandhaafd.
De lezing onder de titel "De kunst van de misleiding en het beeld van de voedselvoorziening in Nederland in de Tweede Wereldoorlog" door onze plaatsgenoot de heer Dr. G.M.T. Trienekens, universitair hoofddocent bij de Rijksuniversiteit van Utrecht besloot de vergadering. De wetenschappelij-

ke analyses van de voedselvoorziening in Nederland in het algemeen in de tweede wereldoorlog en de onderbouwde conclusies van de heer Trienekens leidden ook tussen de leden tot controversiële reacties.

Periodiek Van Zoys tot Soest
Voorjaar - Zomer - Herfst - Winter. Er verschenen in 1994 weer vier nummers, samen 92 pagina's. Van onze leden ontvingen wij slechts 42 pagina's kopij, waarvoor dank, doch dit zou best wat meer mogen zijn. Gelukkig is er nog een nooit gepubliceerd manuscript van Dominee J.J. Bos en kunnen we putten uit volksverhalen van E. Heupers of uit andere vroeger verschenen periodieken, maar toch ..... wie doet er mee?
Toen onze vereniging in mei 1980 werd opgericht was de heer G. van den Beemt uit Amersfoort de eerste voorzitter. En die kende wel iemand, die voor de lay-out van ons verenigingsblad wilde zorgen. Dat was de heer Frits Elsman, ook uit Amersfoort.
En 15 jaar lang heeft de heer Elsman die vormgeving van ons blad verzorgd waarvoor we onze bewondering moeten uitspreken. Door een plotselinge ernstige ziekte heeft de heer Elsman dit werk helaas moeten beëindigen. Wij wensen hem spoedig beterschap en spreken hierbij de dank uit voor die 15 jaar vormgeving van ons zo mooie blad "Van Zoys tot Soest".

Werkgroep Genealogie
Evenals vorige jaren kwam de werkgroep ook in 1994 regelmatig, met een vaste en een wisselende groep van aanwezigen, in een prettige sfeer bijeen.
Nieuw is echter dat een aantal actieve deelnemers is begonnen om het aanwezige genealogisch materiaal opnieuw onderhanden te nemen, in hun computers op te slaan en uit te printen. Zij zijn zeker van plan dit ook de komende jaren voort te zetten. Aangezien gebleken is dat de eertijds gekozen dag van samenkomst sommigen minder geschikt is wordt deze verplaatst naar de tweede <u>donderdag</u> van de even maanden.
Na het aftreden van de heer Staalenhoef is de schakel tussen bestuur en werkgroep genealogie officieel verbroken; de werkgroep hoopt dan ook dat hierin t.z.t. zal worden voorzien.

Werkgroep Karakteristiek Soest
Het museum "Oud Soest" heeft in het jaar 1994 goed overleefd. Het totaal aantal bezoekers daalde ten opzichte van het jaar 1993, maar dat was een landelijke tendens welke aan het warme weer wordt toegeschreven. Opmerkelijk is, dat er veel bezoekers van buiten Soest een bezoek brachten. Navraag leerde, dat velen van vrienden of kennissen gehoord hadden dat het zo'n leuk museum is. Dit gegeven betekent dat er in de P.R.-sfeer in Soest nog veel werk te doen is.
Wat de wisseltentoonstellingen betreft hebben is de doorloper 1993 - 100 jaar Prot. Chr. Onderwijs - een groot succes geweest. Ook de tentoonstelling "Het Gilde door de jaren heen" waaruit een permanente tentoonstellingsvitrine is overgebleven had grote belangstelling. Daarna werd de tentoonstelling 125 jaar R.K. Onderwijs ingericht; hier viel het bezoekersaantal tegen, vooral omdat de scholen het lieten afweten. Alleen leerlingen van de R.K. Montisorischool kwamen op bezoek en daar hebben de kinderen geen spijt van gehad.
De zolder is heringericht en de rietdekker kreeg een plek. Ben van de Pol heeft heel veel oud gereedschap toegeleverd en een heus rieten dakstuk gemaakt.
De overzichtelijkheid van de zolder-expositie is tenslotte aanmerkelijk toegenomen.

Monumentencommissie
Twee leden van de Historische Vereniging zijn ook het afgelopen jaar actief geweest in de Monumentencommissie. Hier worden ondermeer de plannen besproken, die betrekking hebben op het toekennen van subsidies voor het restaureren of verbeteren van Soester monumenten. Voorstel is bijvoorbeeld om op alle Soester monumenten een herkeningsschildje aan te brengen, zoals dat bij de Rijksmonumenten nu het geval is.
Verschillende discussies of bijvoorbeeld bepaalde herbouwde boerderijen nog wel als monument zouden kunnen worden aangemerkt werden gevoerd. Daarnaast werden bepaalde locaties bezocht om advies te geven of panden als monument zouden kunnen worden ingeschreven.

Evenementencommissie
Door omstandigheden - de verkiezingen van leden van onze vertegenwoordigers in Tweede Kamer, gemeente en Europa

speelden daarbij een grote rol - ging de fietstocht niet door.
De bustocht op 17 september voerde via de musea "Van Buren en Oranje" en "De Boerenwagen" naar het kasteel Ammersoyen te Ammerzoden. De belangstelling maakte duidelijk dat deze tocht op prijs werd gesteld.
Een speciaal woord van dank aan de leden van de Evenementencommissie voor hun werk bij de voorbereiding van deze activiteit.

Overige activiteiten
Met de Nieuwjaarsbijeenkomst van onze vereniging op dinsdag 11 januari, begonnen de activiteiten van onze vereniging in 1994. Aan de hand van een aantal foto's werd de kennis van Soest gepeild. Een speurtocht door Soest, waarvoor voor de beste kenner een prijsje was weggelegd.
Op de seizoenmarkt, die werd gehouden op het plein voor het gemeentehuis, gaf uiteraard de Historische Vereniging acte de présence.

Tenslotte
Terugkijkend op 1994 mag ik constateren dat toch weer verschillende activiteiten onze vereniging hebben bezig gehouden. Helaas kan een jaarverslag slechts een beknopte weergave geven van een deel van de activiteiten.

Soest, 10 maart 1994
De secretaris,
E.M. Stolwijk - Okhuyzen

TOT ERELID BENOEMD
het Bestuur

Tijdens de jaarvergadering vorig jaar namen we als bestuur en leden afscheid van twee bestuursleden van het eerste uur. Bij die gelegenheid kwam uit de vergadering de vraag of deze heren, Peter v.d. Breemer en Gerard Staalenhoef, niet benoemd konden worden tot Lid van Verdienste. Aangezien dat op dat zelfde moment natuurlijk niet mogelijk was, werd dit voorstel meegenomen ter overweging. Het bestuur moest in

De ereleden worden door de voorzitter in de bloemen gezet.

haar eerstvolgende vergadering concluderen dat dit niet haalbaar was, maar dan wel op statutaire grond.
Dat deze mensen een dergelijke status van harte verdienden stond immers buiten kijf. Beiden waren in de jaren voor de oprichting van onze vereniging reeds actief in een meer regionaal gerichte genealogische werkgroep, waarbinnen plannen bestonden om deze in een daadwerkelijke vereniging over te laten gaan.
Rond deze tijd kwam ook de stichting Oud Soest van de grond, waarbij men gretig gebruik maakte van de kennis en ervaring van beide heren. De samenwerking leidde ertoe dat men het eigenlijk van groter belang achtte om een ruimere basis te leggen voor het museum door het opzetten van een Historische Vereniging Soest, dan om door te gaan met bovengenoemde regionale historische vereniging.
Beiden hebben zich sinds die tijd volop ingezet voor de vereniging in het algemeen en de genealogische activiteiten in het bijzonder. De heer Van den Breemer heeft zich daarnaast ontpopt tot een bekwaam redacteur van "Van Zoys tot Soest". Gelukkig hebben hij en de heer Staalenhoef zich bereid verklaard hun werkzaamheden binnen de vereniging voort te willen zetten.
Alle reden dus om deze pioniers een blijvend blijk van waardering toe te kennen. Onze vereniging kent niet de status van Lid van Verdienste, maar wel dat van Erelid. Er hoefde dan ook geen seconde nagedacht te worden, om dit op de agenda van de afgelopen jaarvergadering als bestuursvoorstel op te voeren.
Zo smaakte de voorzitter het genoegen om op deze avond de eerste twee ereleden van de Historische Vereniging Soest te mogen benoemen. Of er meerdere zullen volgen, valt te bezien, want wat deze beiden op hun staat van dienst kunnen noteren, zal niet makkelijk te evenaren zijn ...

GESCHIEDENIS VAN HOTEL CAFE RESTAURANT "EEMLAND" I
door Gijs van Brummelen

Alleen inwoners die nu anno 1995 al meer dan dertig jaar in Soest wonen zouden nog een glimp hebben kunnen opvangen van het eens zo mooi gelegen hotel café restaurant "Eemland" aan de Van Weedestraat 32. Het eens prachtige hotel "Eemland" is in 1968 afgebroken en onder het asfalt verdwenen. De gemeen-

te Soest wilde in die jaren een betere wegaansluiting naar Baarn. Het College van Burgemeester en Wethouders stelde voor een nieuw verkeerspunt op de Van Weedestraat te maken. Er werd een doorbraak Van Weedestraat naar de Nassaulaan gemaakt en aan de andere kant tussen slagerij Van Asch en Reisbureau Gerth, werd hotel Eemland met zalencomplex en het ernaast gelegen huis aangekocht en afgebroken om zo betere aansluiting op de Stadhouderslaan te krijgen.
Misschien goed om de hele geschiedenis van hotel, café, restaurant "Eemland" nog eens op een rijtje te zetten.
De eerste eigenaar van dit stuk grond was de heer Lambertus Schalkx. Deze Bart Schalkx kwam in 1877 met vrouw en kinderen en een zekere Schadewijk in een soort rijdende metselaarskeet vanuit Brabant naar Soest. Hij behoorde tot de reizende metselaars die werden ingehuurd bij de bouw van kerken en dergelijke. Tien jaar daarvoor had hij meegeholpen bij de bouw van het St. Jozefgesticht (nu Museum Oud-Soest) aan de Steenhoffstraat. Hij was specialist in het metselen van bogen en gewelven. Schalkx vestigde zich met zijn gezin

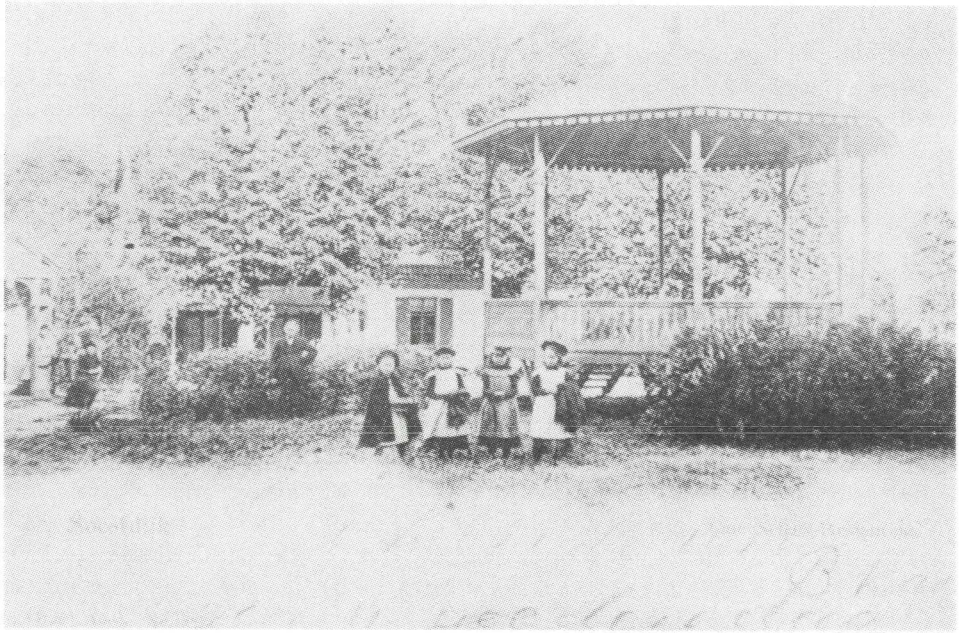

De muziektent voor "De Koophandel" in 1906. Eigenaar is de heer Schalkx.

aan het Lange Eind schuin tegenover Metz. Hij huurde toen een huisje van de weduwe Schothorst en zij bedongen daarbij dat hij iedere week verplicht 5 liter jenever van haar zou afnemen. De vrouw van Schalkx zorgde voor het kleine café. Een paar jaar later (1880) vestigden zij zich aan het Lange Eind A69, zo werd de Van Weedestraat nog genoemd. Ook hier begon Schalkx een kroegje bij zijn huis. Nog weer later werd er een schuurtje achter het huis gebouwd, Schalkx handelde graag wat in spulletjes, en al gauw kreeg deze hele nering de naam koffiehuis "de Koophandel". Uit verhalen van vroeger weten we dat er ook nog een speeltuin bij het koffiehuis was. Verder is ook nog het vermelden waard dat de Soester muziekvereniging P.V.O. zich in 1901 een muziektent aanschafte. De muziektent kreeg een plaats in de tuin van het koffiehuis. In 1906 verhuisde de muziektent naar het Rosarium tegenover het gemeentehuis.
Tot in 1918 heeft Schalkx het aan de Van Weedestraat 32 uitgehouden, hij is dan 71 jaar en doet zijn koffiehuis "de Koophandel" over aan de heer Petrus Out, van beroep hotelhouder. Een jaar later overlijdt Schalkx.

De 2e eigenaar de heer Petrus Out, 42 jaar, heeft grote plannen met zijn nieuwe aankoop. Hij verbouwt het simpele koffiehuis tot een echt hotel restaurant pension. Deze gegevens lezen we uit de aanvraag die hij in 1919 doet voor een nieuwe vergunning om sterke drank te mogen verkopen. Voor een goed inzicht en de plannen die hij heeft geven we het hele verzoek aan de Raad letterlijk weer.

Aan de Raad der gemeente Soest

EdelAchtbare Heeren,

Geeft met verschuldigde eerbied te kennen Johannes Petrus Out, van beroep hotelhouder, wonende te Soest, Van Weedestraat no. 32;
Dat door hem aangekocht is het van ouds bekende koffiehuis "de Koopandel" alhier;
dat hij deze aankoop gedaan heeft met het doel dezelfde geheel te doen verbouwen en daarin een hotel-restaurant met pension te vestigen;
dat ongetwijfeld aan eene dergelijke inrichting in deze

Gemeente groote behoefte bestaat;

dat toch behalve hotel Trier onder de gemeente Baarn, dat op ongeveer ± ½ uur afstand van het middengedeelte der kom van het dorp gelegen is, alhier geen behoorlijke gelegenheid bestaat tot het verschaffen van logies en in het geheel geen inrichting aanwezig is tot het onderbrengen van pensiongasten, die zich vooral in de zomertijd gaarne enige weken alhier vestigen;

dat ook voor doortrekkende vreemdelingen alhier geene behoorlijke gelegenheid bestaat om zich te verfrisschen;

dat evenwel door de overname van het voormelde pand de daarin gevestigde vergunning tot verkoop van sterke drank in het klein voor gebruik ter plaatse van verkoop vervallen is;

dat het evenwel noodzakelijk is, ten einde de door hem op te richten inrichting eenigszins te doen rendeeren, dat daarin gelegenheid bestaat tot het verkoopen van sterken drank in het klein;

dat naar zijn bescheiden meening met het oog op het vorenstaande, alle reden bestaat, om de door hem op te richten inrichting te doen beschouwen als een buitengewone inrichting voor maatschappelijk verkeer;

dat ingevolge het bepaalde in art. 5, le lid der Drankwet, door Hare Majesteit de Koningin voor eene lokaliteit welke deel uitmaakt van zoodanige inrichting, op voorstel van Uw College, Gedeputeerde Staten gehoord, eene vergunning boven het maximum kan verleend worden;

dat dit maximum voor deze gemeente krachtens het bepaalde in art. 4 lid, 2,2, het getal 20 bedraagt;

dat het aantal vergunningen, ware deze bepaling niet gemaakt, voor deze gemeente thans 30 zou hebben bedragen;

Redenen, waarom adressant zich eerbiedig tot Uw College wendt, met het verzoek om aan Hare Majesteit de Koningin te willen voorstellen aan Burgemeester en Wethouders machtiging te verleenen om voor een lokaliteit van voorgeschreven inrichting eene vergunning boven het vastgestelde maximum te verleenen.

't Welk doende, enz...

SOEST, 20 januari 1919

Bij de behandeling in de Raad van Soest had de heer Petrus Out het College en de Raad mee. Meermalen was reeds door anderen het voornemen gemaakt om een groot hotel en restau-

rant in Soest te beginnen, doch die plannen werden nimmer tot uitvoering gebracht.
Met algemene stemmen besloot men het verzoek van de heer Out te steunen. Maar de Bond van Geheelonthouders van Soest had er kennelijk meer moeite mee om Out een vergunning tot verkoop van sterke drank te verstrekken. Soest moest zoveel mogelijk "droog" blijven. Soest was namelijk aan een maximum van 20 drankvergunningen gebonden en dit was in die dagen een heilig getal. De bond schreef een brief aan B en W en deze had succes.
We laten de brief in zijn geheel volgen omdat het een duidelijk protest is in de geest van die tijd.

Geacht College,

de Afdeeling Soest van den Algemeenen Nederlandsche Geheel onthouders Bond en de afdeeling Soest van de Nederlandsche Vereeniging tot Afschaffing van Alcoholhoudende Dranken, spreken door deze hun verwondering uit met het in Uwe openbare raadsvergadering van 27 Januari j.l. genomen besluit, om gunstig te beschikken op het adres van den Heer J.P. Out, cafehouder alhier verzoekende aan H.M. de Koningin te adviseeren B. en W. te machtigen het verleenen van een vergunning tot verkoop van sterke drank in 't klein boven het vastgestelde maximum.

Bovengenoemde afdeelingen kunnen niet begrijpen dat de motieven, die tot gunstige beschikking van dat adres hebben geleid, die zijn van algemeen belang. Immers het algemeen belang is juist gediend door vermindering van het aantal "vergunningen". Zijn niet voldoende overwegend de bewijzen, dat massa's voorhanden, dat allerwege de alcohol wordt weggebannen uit de samenleving. Gaat Amerika die toonaangever op allerlei gebied ook nu in deze niet voor met zijn verbodsbepalingen van den algeheelen verkoop van alcoholhoudende dranken?

En moet dan hier in onze gemeente een verzoek worden gericht aan H.M. de Koningin om toe te staan een vergunning te verleenen boven het vastgestelde maximum?

Deze overwegingen doen ons een woord van protest uiten over zulk een beschikking. Zij dringen er daarom op aan deze gunstige beschikking alsnog te herzien of anders ook dit woord van protest onder oogen te brengen van die autoritei-

ten die over het al of niet verleenen van die vergunning hebben te beslissen.

Soest, 11 februari 1919

Ondertekend door de voorzitters en secretarissen van:

afd Soest A.N.G.O.B. en
afd Soest N.V.T.A.v.A.Dr.

Deze brief gaat mee bij de stukken naar de Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht, onderwerp Drankwet.

In april 1919 komt er antwoord van Gedeputeerden Staten waarin zij "namens den Minister van Arbeid berichten dat Zijne Exellentie geen termen heeft gevonden om aan Burgemeester en Wethouders de gevraagde machtiging te verleenen". De aanvraag wordt afgewezen, maar er is toch een lichtpuntje. Gedeputeerden laten weten. "Wellicht zal er aanleiding bestaan om den Heer J.P. Out nader te doen inlichten omtrent de mogelijkheid om eene vergunning te verkrijgen ingevolge het bepaalde in artikel 26 van der Drankwet, indien de vergunning aan de heer Schalkx voor dat perceel verleend nog van kracht is en deze bereid is tot de overschrijving mede te werken".

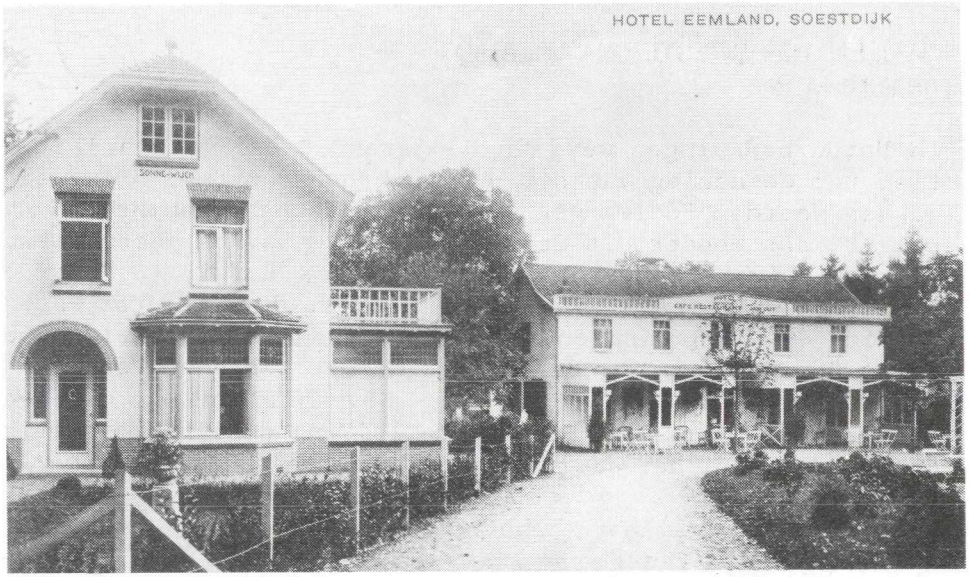

Hotel Café Restaurant "Eemland", 1919.

De heer Out heeft de vergunning van de heer Schalkx overgenomen en zo is uiteindelijk "Eemland" toch nog aan een drankvergunning gekomen.
Bij de verbouwing liet hij op de gevel van het hotel een groot reklamebord aanbrengen met de naam hotel cafe restaurant Eemland, eigenaar J.P. Out. Toch moeten gezien het verdere verloop van de geschiedenis van "Eemland" ons afvragen of die dringende behoefte aan een groot hotel en pension in Soest wel een goede keuze was.
In 1918 groots opgezet en in 1921 doet Out het hotel al weer over aan ene Le Marchant. Deze laat het bord weer overschilderen en verandert de naam "Eemland" in Hotel BELLEVU. Hij wil het hotel een Frans tintje geven, iets wat wel chic stond in die tijd.
Maar ook Le Marchant kreeg te weinig gasten en passanten en moest al twee jaar later in 1923 het hotel overdoen aan de 4e eigenaar de heer L. van Vugt, 49 jaar.

Wordt vervolgd.

gegevens uit:
Gemeente-archief en Bevolkingsregister Soest
en van de heer Bert Schalkx, Utrecht. (achterkleinzoon)

"WIJLEN" HET SOESTER NATUURBAD I
door Th. M. Peet

In Natuurbadkringen werd in de jaren 1947/1948 het initiatief tot de aanleg van het openluchtbad aan de Banningweg - nu Van Weerden Poelmanweg - vrij algemeen toegeschreven aan slager Jaap Nooder uit Soesterberg, lid van de gemeenteraad voor de Sociaal Democratische Arbeiders Partij (S.D.A.P.), samen met C. Sevenhuijsen, ingenieur van de Utrechtse Waterleiding Maatschappij en verbonden aan het Waterleidingbedrijf Soestduinen. De Politiek - Nooder - beoogde werk voor de vele werklozen. De Techniek - Sevenhuijsen - zag in een zwembad direct naast "zijn" waterleidingbedrijf een nuttige bestemming voor het doelloos wegvloeiende koelwater van zijn bedrijf.
Beiden zouden elkaar hebben gevonden in een praktische oplossing, die ten goede kwam van de inwoners van Soest en Soesterberg.

In de mij bekende krantenartikelen is dit niet feitelijk terug te vinden. Het is nu eenmaal het lot van veel oer-initiatieven dat zij in vergetelheid raken zodra verwezenlijking practisch ter hand wordt genomen en verwerkt in officiële stukken.
Wel kan gezegd worden dat Nooder zich zeer bij het natuurbad betrokken voelde en nog vele na-oorlogse jaren actief was als lid van het zwembadbestuur. Een aanwijzing voor de rol die Nooder en Sevenhuijsen in de aanloop hebben gespeeld is mogelijk ook te zien in de dank die tijdens de raadsvergadering van 10 november 1932 door een raadslid werd gebracht aan de Vereniging Soesterbergse Bloei, "daar door de bemiddeling van een lid van het Bestuur dier vereniging de aandacht is gevallen op de mogelijkheid, gebruik te maken van het condenswater van de Waterleiding nabij Soestduinen".
Hoe dat ook zij, in de twintiger en begin dertiger jaren was er in de gemeente een sterk streven naar het oprichten van een zwembad. Zo blijkt uit een toespraak bij de opening van het natuurbad in 1933 "dat 12 jaar geleden de VVV Soest-Vooruit plannen heeft doen uitwerken voor een bad- en zweminrichting aan de Eem, hoe alles daartoe in gereedheid was, zelfs was de grond vrijwel gekocht toen ... toen het toenmalige Eemcollege een spaak in het wiel stak en de uitvoering onmogelijk maakte".
De rivier de Eem was toendertijd de enige mogelijkheid om te baden en te zwemmen; met alle gevaren van dien. Zo werd in de raadsvergadering van 5 oktober 1931 naar voren gebracht "dat 's zomers velen in de Eem verdrinken" en dat "de Eem een grillige rivier (is) die veel slachtoffers vraagt en daarom moet er wat gedaan worden". Ook de vervuiling van de Eem speelde een rol. Hoe sterk het streven naar een zwembad was blijkt duidelijk uit punt 13 van de raadsagenda van 5 oktober 1931. Dat luidde: Behandeling van een tweetal adressen van plaatselijke comités voor de oprichting van een zwembad ...".
Eén noemde zich "Comité van initiatief tot het geraken tot de oprichting van een zweminrichting te Soest" en had de huisarts Donker als voorzitter, het andere "Commissie inzake oprichting zweminrichting" met als voorzitter R.H.J. de Lange, welke commissie "pertinent meent te moeten weigeren om samen te werken tot het maken van plannen tot stichting eener zweminrichting".
Burgemeester en Wethouders hebben toch nog geprobeerd beide

comité's tot elkander te bengen "opdat deze zaak, welke van algemeen belang is, niet verbrokkeld wordt", "doch de pogingen daartoe hebben geen succes gehad".
Het comité Donker, dat een zwembad in de buurt van de Heideweg voorstond, wilde wel, maar de commissie De Lange bleef weigerachtig. Uit het raadsverslag blijkt overigens dat ook gedacht werd aan vestiging van een zwembad "nabij Soestduinen" en "in de Eemstreek", terwijl eveneens sprake was van "hangende plannen tot het oprichten van één gecombineerde zweminrichting voor de gemeenten Soest en Baarn".
Gezien de onmogelijkheid tot samenwerking van de comité's en gezien de ongewenstheid "dat deze zaak door de gemeente wordt ter hand genomen", stelden Burgemeester en Wethouders aan de raad voor "het onderzoek naar de mogelijkheid van het oprichten van een zweminrichting in deze gemeente in handen te stellen van een commissie".
Er werd uitvoerig gesproken over wie in de commissie zitting kon nemen. Hier werd wat politiek bedreven: het Comité Donker telde onder zijn leden nogal wat gemeenteraadsleden; de Commissie De Lange had zulke leden niet in zijn midden.
Uitkomst: besloten werd de voorgestelde raadscommissie in het leven te roepen met als leden o.a. de 4 leden/raadsleden van het Comité Donker.
De Commissie De Lange stond er dus naast. Erg zwaar werd daar niet aan getild want de Commissie De Lange "verwierp toch alle samenwerking". Ook werd een Soesterbergs raadslid aan de raadscommissie toegevoegd. Hij haalde "net de meerderheid van 8 stemmen". De gemeenteraad telde toen 15 leden. Blijkbaar ook (dorps-)politiek.
Het bedrag dat het zwembad maximaal zou mogen kosten kwam eveneens aan de orde. Twee kreten uit de discussie: "voor *f* 10.000,- à *f* 12.000,- kan men wat aardigs hebben" en "Zou het de bedoeling zijn een groote inrichting van *f* 30.000,- tot *f* 40.000,- te gaan maken, dan is spr. daar vlak tegen".
Tenslotte werd tot instelling van de voorgestelde raadscommissie besloten.
Nauwelijks een jaar later, op 10 november 1932, werd aan de gemeenteraad het voorstel gedaan "een natuurbad en bijbehorende gebouwen te stichten overeenkomstig teekeningen en beschrijvingen". Dit voorstel was opgenomen in "het voorstel van Burgemeester en Wethouders betreffende: "Werkloosheidsvoorziening, Werkverschaffing en Steunverlening".
Aangenomen mag worden dat met name voor dit laatste de

publieke belangstelling "buitengewoon groot" was. "Het publiek stond op de tribune en in de gang dicht opeen". Niet ten onrechte, gezien de discussie. Een plaatselijk blad besteedde er ruim anderhalve pagina aan.
Ik geef een paar citaten om de sfeer van de vergadering te proeven: "De opzichters (het gaat dus over de werkverschaffing Pt) zijn dan moderne slavendrijvers die zullen moeten pogen het laatste druppeltje bloed uit de te werk gestelde arbeiders te persen"; Tenslotte kan er beter gewerkt worden tegen een laag loon dan dat de meeste mensen kreperen"; Men "moet niet aankomen met belastingverhoging want dat is absoluut onmogelijk"; "Bij voorbaat heeft () door zijn rede van nu de arbeiders opgezet tegen hun aanstaande opzichters en dat had () nooit mogen doen"; "Wij spreken namens de arbeiders"; "Ook moet een beroep op de arbeiders worden gedaan om voor het bedongen loon zoveel mogelijk arbeid te verrichten. Gevallen, als zich in de afgelopen weken bij O.W. (Openbare Werken? Pt) hebben voorgedaan, dat arbeiders

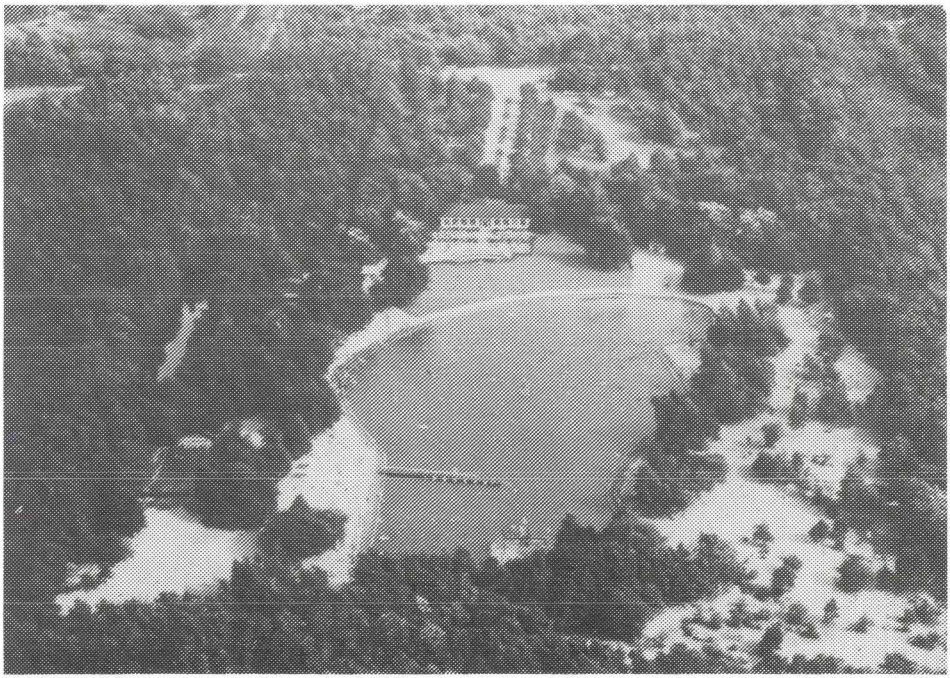

Het Soester Natuurbad komt er.

een bosje stroo gingen halen, dat gingen opschudden en zich daarop kalm te slapen gingen leggen, zijn schandelijk en treurig en moeten worden voorkomen in het belang der arbeiders zelf"; "Schouder aan schouder moet men thans staan" .... Ook over ons onderwerp, de "stichting van een natuurbad aan de Banningstraat" ontspon zich een zeer uitvoerige discussie". Opmerkelijk is dat deze voor een aanzienlijk deel ging over het al dan niet gemengd baden en het open of gesloten zijn van het bad op zondag. "De Anti-Revolutionairen zijn op het gebied van de zondagsheiliging streng positief en zijn dus in elk geval tegen openstelling van het Natuurbad op zondag". Eén raadslid is "absoluut gekant tegen gemengd baden" maar voegt er desondanks aan toe: "Als werkelijk overal elders gemengde baden zijn en dat voor de exploitatie strikt noodig zou zijn, zou spr. zijn standpunt nog eens willen overwegen ...";
Weer een ander raadslid is "voor openstelling op zondag en positief voor gemengde baden, niet omdat hij liever een dame in badcostuum ziet, dan de burgemeester in zijn zondags pak (gelach), maar uitsluitend en alleen omdat zoodoende de exploitatie-mogelijkheden grooter worden". Hij verzuimt overigens niet er aan toe te voegen dat hij "ieders principe (wil) eerbiedigen".
Een lid van de raadscommissie merkt nog op dat "het resultaat van de onderhandelingen in de betreffende raadscommissie" door hem bevredigend wordt geacht "daar men over en weer heeft toegegeven aan elkanders opinie. Zij die gemengd willen baden zullen daarvoor in de gelegenheid zijn en zij, die absoluut tegen gemengd baden zijn, zullen ook op eenige dagen van het natuurbad gebruik kunnen maken volgens hun overtuiging".
Er werd niet vergeten hulde te brengen aan "deze raadscommissie, die er in geslaagd is, met een schitterend plan te komen, waardoor wij een Natuurbad zullen verkrijgen, dat zeker zal strekken tot veraangenaming van het leven van de inwoners van Soest en tot vermeerdering van de bevolking". Het krantenverslag vermeldt dan niet: (gelach): de laatste regel was dus kennelijk niet ondeugend bedoeld.
Meer citeren, hoe boeiend ook, voert hier te ver. Belangrijk is dat de Raad uiteindelijk het voorstel van burgemeester en wethouder tot "oprichting van een Natuurbad aan de Banningstraat" met 13 tegen 1 stem aannam (één raadslid ontbrak). De tegenstem was "wegens zijn bezwaar tegen de gemengde baden".

Een voorstel om het bad op zondag te sluiten werd met 13 tegen 1 stem verworpen.
Voor de bouw van het bad werd een crediet aangevraag van *f* 70.000,- "() het gehele Natuurbad (zal) in werkverschaffing worden uitgevoerd, dus ook het bouwen, schilderen enz. anders komt het gehele project in gevaar", aldus de burgemeester.
Hans Kraal schrijft in "Van Zoys tot Soest", Tijdschrift van de Historische Vereniging Soest, 7e Jaargang nr. 1, daarover het volgende: "Realiseren wij ons hierbij even, dat al het grondwerk met de spade moest gebeuren! Het uitgegraven zand werd voor het grootste deel met paard en wagen afgevoerd. Als u dan beseft dat het hierbij ging om een hoeveelheid grond van zo'n 20.000 m^3, dan kunt u zich misschien een kleine voorstelling maken van het werk dat hier verzet is".

DE OUDE TEMPEL EN DE TEMPEL
door Ds J.J. Bos

Alhoewel er mij weinig of niets van bekend is, kan ik toch twee plaatsnamen in de Gemeente Soest niet onvermeld laten, en juist alleen om die namen.
In de eerste plaats bedoel ik "De Oude Tempel".
Dat is de naam van een oud, maar stevig, boerenhuis te Soesterberg, aan den straatweg van De Bilt naar Amersfoort, niet ver van de grensscheiding der Gemeenten Soest en Amersfoort.
Wat mij aangaande de vroegere en latere bezitters bekend is geworden, moge hier volgen: In het jaar

1803 wordt het reeds De Oude Tempel genoemd, in eene Acte van Boedelscheiding van wijlen Teunis Bruinisse, en zijne huisvrouw Gerritje Jansen Smorenburg

1826 is er eigenaar van A. van Veen, timmerman, wonende in de Elisabethstraat, te Utrecht. Deze kocht het van eenen erfgenaam in de nalatenschap van Teunis Bruinisse, en verkoopt het, in

1826 aan den Heer Anthony Paulus de Vree, grondeigenaar, (wonende in de Maliebaan), te Utrecht.
Deze verkoopt het, in

1842 aan Jonkhr. C.T.J. Bosch van Drakensteijn, en deze verkocht het wederom, in

1848 aan den Heer A. Deerns, Oeconoom aan 's Rijks-Veeartse-
nij-School, te Utrecht. En van dezen kwam het, in
1874 in het bezit van Prins Hendrik, en werd alzoo een deel
van het Domein Soestdijk.

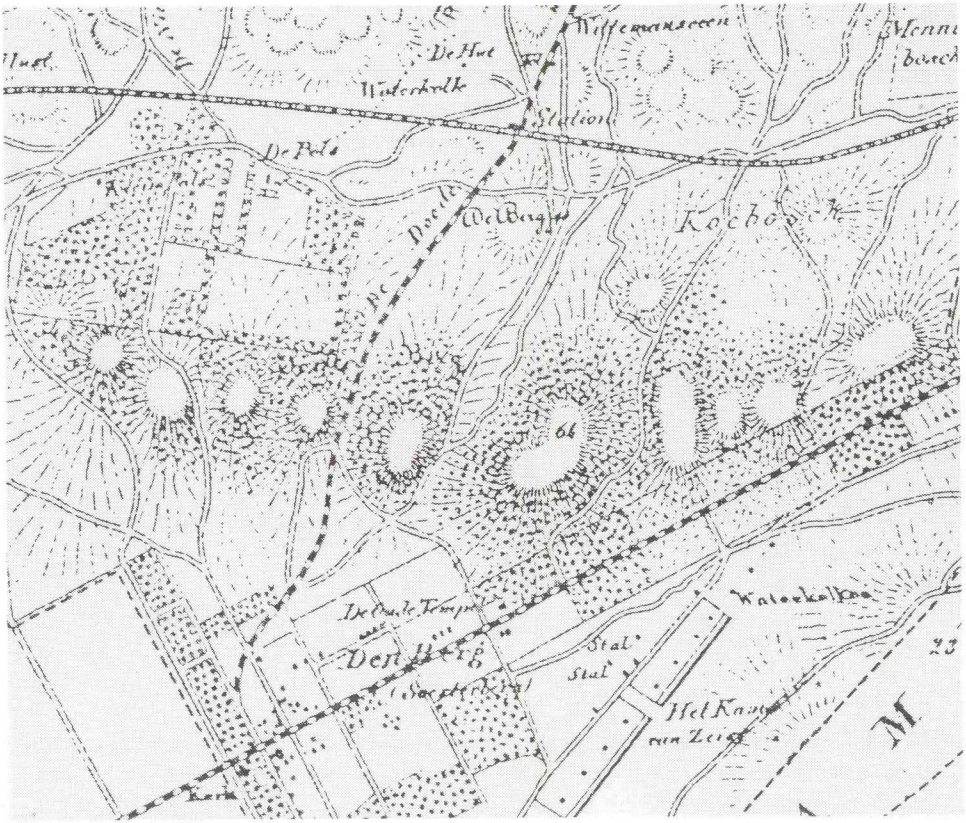

Kaart J. Kuyper 1868, waarop "De Oude Tempel".

Ik heb De Oude Tempel gekend als boerderij; als slachthuis in Kamp-tijd; als koffiehuis en uitspanning in Kamptijd; als hoenderpark; als gewone herberg; en zoo al meer. Toen het hoenderpark was, werd het huis bewoond door den Heer H.A. Banning, toen misschien de rechterhand van den Heer A. Deerns, maar later Volks-schrijver, en Hoofd-Redacteur van "de Katholieke Illustratie". Hij schreef ook een volksboek, getiteld: "De heks van de Amersfoortsche heide", maar maakt

daarin geenerlei melding van De Oude Tempel, wat hij zeker wel gedaan zou hebben, wanneer hem eenige sage, of legende, aan die plaats verbonden, was bekend geweest. Evenwel, het volk zegt dat het bij den put van die boerderij "spookt", maar niemand heeft het spook ooit zelf gezien.
Hoe dat huis aan dien naam komt, durf ik niet beslissen. Dat daar weleer een Heidensche Tempel kan gestaan hebben, is misschien, in verband met de nabijgelegene Germaansche grafheuvels, niet ondenkbaar; doch ook mogelijk is het, dat die naam wijst op het uithangbord van eene oude herberg, want ik meen dat zulk soort van heilige huisjes, wel eens eenen tempel in hun schild voerden.
En nu, in de tweede plaats "De Tempel", de naam van een klein huis aan den Brinkweg, ongeveer in het midden tussen de R.C. Kerk en den weg naar de Kleine Melm, misschien wel ongeveer het oudste deel van het dorp. Het was een zeer oud huisje, en dankte misschien zijnen naam alleen aan een uithangbord, dat het weleer als herberg aan de voorbijgangers kenbaar maakte; of heeft dáár ook eens een tempeltje gestaan, ten dienste van heidensche Gods-vereering? In 1907 heeft men mij medegedeeld, dat dit huis "De Tempel" thans niet meer bestaat.

Op het grondgebied van "Middelwijk" zou "De Tempel" hebben gestaan. Wie weet er meer van?

VAKANTIE A LA CARTE I
door Hugo Schaaf

Een reisje langs vacantie-adressen aan de hand van oude prentkaarten en we beginnen even buiten Soest en wel in Baarn.
Dat die ouderwetse zomers niet uitsluitend droog en warm waren, blijkt uit een kaart uit Baarn, gedateerd 27 Juni 1911.

> "Vrijdag zijn wij behouden te Baarn aangekomen, wel twee treinen later als eerstgenoemden tijd, daar het maar steeds hard bleef regenen, maar in Baarn was het prachtig weder, zoodat wij heerlijk genoten hebben. Het pension bevalt uitstekend."

Deze Amsterdamse familie verbleef aan de Eemnesserweg.
Van Baarn naar Soestdijk via de Torenlaan naar de Praamgracht, waar op een kaart uit 1910 een groepje huizen te zien is, dicht bij wat wel de stenen brug bij het Paleis zal zijn. De schrijfster zendt een "... hartelijke groet uit Soestdijk, waar ik het heerlijk heb. Wat is het hier beeldig he? Wij treffen het erg met het weer."

Hier is het huis, aan de Praamgracht.

Pension v.d. Bremer op de Lazerusberg.

Langs Nieuwerhoek naar de Korte Bergweg, waar in 1923 een dame in Pension v.d. Bremer verblijft, ".... om aan te sterken .... na heel wat narigheid."
Het ruime huis is al in 1909 op een prentkaart te zien.
Was dit pension verbonden met de vlakbij gelegen stichting, die in het begin nog vermeld wordt met onaantrekkelijke naam Gesticht voor zenuwleiders" en op latere kaarten onder de namen:

Sibilla Verhoeve-stichting,
Gerharda Sebilla Verhoeven-stichting

In 1939 Chr. Herstellingsoord G.S. Verhoeven-stichting, om tenslotte als Arkel Instituut 1995 te halen?
Kort voor de oorlog verblijft een gezin bij familie Cosze aan de Beukenlaan 12a. Op Nieuweweg 98 is ook een plaats voor gasten en via deze weg komen we bij de Eigendomweg, waar de fam. Beijen op nr. 14 gasten uit o.a. de hoofdstad ontving.
Die waren net zo tevreden als hun stadsgenoten die bij A. Smid op Eigendomweg 38 verbleven.

"We hebben al mooie tochten gemaakt. Het weer moest alleen nog beter zijn. Het is zomerregen en nou veel wind, niet lekker voor te fietsen en dan gaan we maar wandelen. Alles is hier goed. De bedjes en eten (wat ik

zelf kook) en de mensen zijn heel geschikt. Wij zijn ook op de Schoutenkampweg geweest, maar weten geen nummer."

Die laatste zin lijkt er op te duiden dat de geadresseerde ook al eens in Soest geweest was. In veel gevallen zullen nieuwe gasten door mond-tot-mond reclame verworven zijn.

Als er in die tijd een enquête gehouden was met de vraag:

"Wat deed U besluiten om Soest als vacantiebestemming te kiezen?", dan zou het antwoord vaak geweest zijn" "Omdat familie/kennissen er zo enthousiast over spraken."

Dat men in 1963 nog op de post vertrouwen kon, blijkt uit een kaart geschreven op 12 maart, met de tekst:

"Lieve Bep. Morgen verwacht ik je 13 Maart."

De verwachte bezoekster woont in Utrecht en de voorkant van de kaart toont een zomerse dag bij het plantsoen waar Parklaan en Nieuweweg samenkwamen. Er is geen auto te zien; alleen een vrouw op de fiets met kind achterop. Ze zijn net bij het oude station Soest-Zuid de overweg overgegaan en rijden nu naar de Nieuweweg.

Plantsoen Parklaan-Nieuweweg.

Het altijd gesloten hek van de Alde Terp en het wagentje waar je ijs en andere zaken kon kopen, zijn nog net zichtbaar.

Langs dit punt zijn duizenden gekomen op weg naar Jeugdherberg "De Heidebloem".

Herman uit Amsterdam schrijft: "Ik zit hier nu net in Soest, het is 5 uur. Vermoedelijk ben ik de enige gast. De hele herberg ligt overhoop, in de jongensslaapzalen staan niet eens bedden. Het was in Blaricum erg gezellig."

Een kaart met datum 1 Augustus 1949 van Friese jongeren meldt niets over Soest, wel over iemand die blijkbaar wat problemen had: "Hil oké, nergens last van gehad. Poeders hebben dus wel geholpen."

Omstreeks 1919 was de jeugdherberg nog de Engendaelschool en kon een groepje jongeren uit de hoofdstad er nog niet terecht. Ze stapten even af bij ons huis, den Blieklaan 30, toen nog Bosstraat 22, om "schaafjes" te kopen, zoals ze de volkorenbroodjes noemde die mijn vader bakte.

Ze gingen verder naar de Stomperd, waar ze kampeerden in tentjes zonder grondzeil, afkomstig van het Amerikaanse leger, die ze in een dumpzaak gekocht hadden. 's Zondagsmiddags laat ging het dan weer per fiets terug naar Amsterdam.

Jeugdherberg "De Heidebloem", voorheen Engendaelschool.

K. WIERSEMA KERKSTR. 28 - SOEST

KLEEDING NAAR MAAT

Colbert Costuum vanaf f 40.00
Zomerdemi's „ f 35.00
Regenjassen „ f 35.00
Damesmantels „ f 19.50

Speciaal adres voor Zomerkleeding.
Ruime keuze DAMESSTOFFEN.
Verkoop à contant. **Zie Etalage.**

xxxxxxxxxx

Vroeger sting doar bie de Bosstroat een oude boerderie: Klein Engendaal. Er liep een sloot veur langs en doarover lei een brug. Hie is er noeng nog as ik ming niet vergis. Doar liep soms een wit wijf te kuieren. Ze kuierde zo over de brug heen. Op de boerderie zagen ze dat wijf komen, meer ze dee niks, 't Spoekte vroeger alttied doar, altied hadden ze doar wat ezien. De minsen moakten zich overal bang veur.

xxxxxxxxxx

Kobus van Ee in de Kaarkebuurt kon meroakel goed koartspeulen. Hie verkocht toverboeken en hie zelf had het doaruut geleerd. As hie zat te kaarten bleven ze stuk veur stuk an de balk hangen, zo teugen de zolder an. Kobus wist er meer van, meer hie zat altied in de toverboeken te turen.

H. van de Werken - Soest
Molenstraat No. 34

Kruideniers- en Grutterswaren. - Aanverwante artikelen.
Fijn tafelzuur, Maggi soepen, Bouillons en Aroma's
Chocolade - Bonbons - Drops en Suikerwerken
Tabak, Sigaren, Sigaretten. - Galantarieën, Borstelwerk.
Beleefd aanbevelend.